

Lietuvos fotožurnalistikos pradžia Europos kontekste

Skirmundas Jonas Valiulis

Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto Žurnalistikos institutas
Bernardinų g. 11, LT-01124 Vilnius
El. paštas valiulis@takas.lt

Du esminiai klausimai

Pirmasis fotožurnalistikos raidą Lietuvoje yra iš dalies apžvelgęs V. Juodakis knygoje „Lietuvos fotografijos istorija“ (iki 1940m.). Ši knyga skirta visos fotografijos istorijai, tad fotožurnalistika buvo analizuojama tik kaip vienas iš fotografijos plėtotės barų, glaustai ir eskiziškai, bet pasitelkus būtiniausius faktus, svarbiausius leidinius, aptarus fotožurnalistikos žanrus, parodžius kiekybišką augimą įvairiuose leidiniuose. V. Juodakis pirmasis plačiau įvedė XIX a. – XXa. pradžios Lietuvos fotografiją į tarp-tautinę erdvę Londone leidžiamame žurnale „Fotografijos istorija“¹.

Per atsikūrusios Lietuvos dešimtmetį pasirodė daug naujų mokslinių tyrimų, fotografijos istorijos knygų: „Vilniaus fotografija. 1858–1915“², „Dagerotipai, ambrotipai, ferotipai Lietuvos muziejuose“³, „Czechowicz. XIXa. Vilniaus vaizdai“⁴, „Tyszkiewicz. Fotografijų albumas“⁵, J. Bulhak „Vilniaus barokas“⁶, A. Snitkuvienė „Raudondvaris. Grafai Tiškevičiai ir jų palikimas“⁷, „Lietuvos fotografija iki XXa.“⁸, Sk. Valiulio ir S. Žvirgždo

¹ Juodakis Virgilijus – Lietuvos fotografijos istorija (1854–1940). – Vilnius, „Austėja“, 1996, 168 p.

² History of Photography. London. ISSN: 0308-7298 (paper).

³ Vilniaus fotografija. 1858-1915 (Serija „Lietuvos fotografijos istorija“, 2). – Vilnius, Lietuvos nacionalinis muziejus. 2001, 486 p.

⁴ Dagerotipai, ambrotipai, fenotipai Lietuvos muziejuose. – Vilnius, Lietuvos nacionalinis muziejus, 2000, 130 p.

⁵ Czechowicz. XIXa. Vilniaus vaizdai. – Vilnius, Baltos lankos, 1995, 72 p.

⁶ Tyszkiewicz, B.H. Fotografijų albumas. – Vilnius, Baltos lankos, 2002, 108 p.

⁷ Jan Bulhak. Vilniaus barokas. – Vilnius, E.Karpavičiaus leidykla, 2003, 144 p.

⁸ Snitkuvienė, Aldona. Raudondvaris. Grafai Tiškevičiai ir jų palikimas. – Vilnius, Vilniaus universiteto I-kl., 1998, 220 p.

⁹ Lietuvos fotografija. Iki XXI a. – Vilnius, R. Paknio I-kl., 2002, 312 p.

„Fotografijos slėpiniai“¹⁰. Paraleliai suintensyvėjo to pačio laikotarpio, net tų pačių autorių tyrinėjimai Lenkijoje: „Žvilgsniai į Vilnių“ („Spojrzenia na Wilno. Fotografia wileńska 1839–1939“)¹¹, „Wilno ir Vilnija ant amžių sandūros Stanislovo Flerio fotografijose“ („Wilno i Wileńszczyzna na przełomie wieków w fotografii Stanisława Filiberta Fleury (1858–1915)“ ir kiti.¹² Užsienyje padaugėjo mėginimų parašyti pasaulinę fotografijos istoriją: M. Frizot „Naujoji fotografijos istorija“ („The new history of photography“), Vokietija¹³, M. W. Marien „Fotografija. Ir kultūros istorija“ („Photography. A cultural history“)¹⁴. Daugėja atskirų kraštų istorijų ir atskiriems autoriams ir periodams skirtų monografijų. Pasak M. Marien, „per kelis pastaruosius dešimtmečius fotografijos istorijos erdvė labai išsiplėtė, atsirado daug šviežios medžiagos, o nauji analizės būdai padėjo atsirasti gyvybingam interdisciplininių studijų laukui [...] Menas, fotožurnalistika, socialinė dokumentika ir moksliskas žvilgsnis konverguoja, išblukina tradicinius apribojimus, skatina ir naują fotografijos praktiką“¹⁵. Nebepatenkina ir įsigalėjusi XX a. antroje pusėje tendencija į fotografijos istoriją žiūrėti vien menotyrimu žvilgsniu, dar papildant jos istoriją technikos ir technologijos kaitos apžvalga (žr. lietuviškai išleistą J. Jeffrey knygą „Fotografijos istorija“¹⁶ ar VDA išleistą „Lietuvos dailės istoriją“¹⁷). Toks vertinimų siaurumas knygoje „Fotografija. Istorijos krizė“¹⁸ vadinamas pačių fotografijos istorikų krize. Čia iškeliamas ir toliau tebevyraujantis anglo-amerikietiškas centrizmas, nustumiantis į periferiją ištisus žemynus ir regionus. Toks likimas ištiko ir Rytų Europą: jai nelengva prasiskinti kelią į globalinę fotografijos raidos kontekstą. Todėl minėto metodologinių fotografijos istorijos studijų rinkinio autoriai siūlo kitą kelią: pradėti nuo savo šalies ar platesnio regiono fotografijos istorijos tyrimo visais aspektais, bet paraleliai atsižvelgti į tarptautinį kontekstą.

¹⁰ Valiulis Skirmantas, Žvirgzdas Stanislovas. Fotografijos slėpiniai. – Vilnius, Lietuvos fotomenininkų sąjunga, 2002, 258 p.

¹¹ Spojrzenia na Wilno. Fotografia Wileńska 1839-1939. – Warszawa, Museum Narodowe, 1939.

¹² Wilno i Wileńszczyzna na przełomie wieków w fotografii Stanisława Filiberta Fleury (1858-1915). – Warszawa, Prószyński i S-ka, 1999, 172 p.

¹³ Frizot Michel. The New history of Photography. – Vokietija, Könemann, 1999, 776 p.

¹⁴ Marien Mary Wainer. Photography. A cultural History. – London, Laurence King Publishing, 2002, 528p.

¹⁵ Ten pat, 15p.

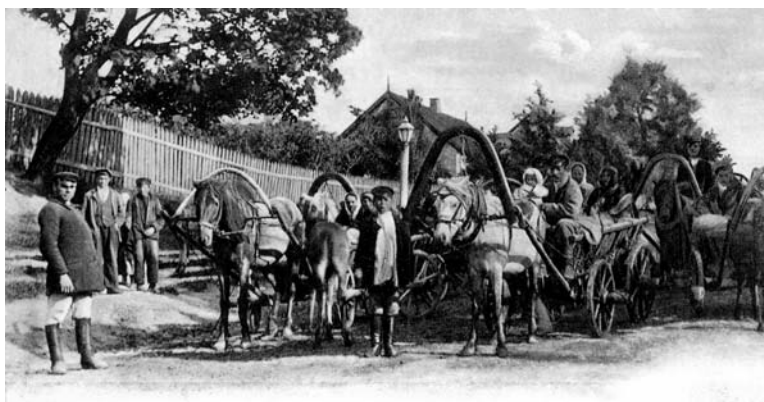
¹⁶ Jeffrey Jan. Fotografija. – Vilnius, R. Paknio leidykla, 1999.

¹⁷ Lietuvos dailės istorija. – Vilnius, LDA leidykla, 2002.

¹⁸ Photography. Crisis of history. – Barselona, 2003.

Bandydami taip pažvelgti į Lietuvos fotožurnalistikos raidą pamėginkime paanalizuoti porą jos paralelių su Europos fotožurnalistikos raida ir atsakyti į klausimus: 1) Kur yra fotožurnalistikos pradžia? 2) Kaip fotožurnalistika ateina į spaudą ir kokioje spaudoje ji geriausiai plėtoja savo galimybes?

Esminiai žodžiai: fotožurnalistika, ištakos, iliustruota spauda, fotoreportažas.

Dvi fotografijos iš Dovydo Vizuno 1909 metais išleisto atvirukų rinkinio „Lietuvos tipai“ (Lietuvos nacionalinio muziejaus fondas)

1

Į pirmąjį klausimą V. Juodakis atsako aiškiai: fotožurnalistikos Lietuvoje pradžia – pirmieji lietuviški laikraščiai ir žurnalai po spaudos atgavimo, be to, ta pradžia labai kukli – daugiausia aptinkama fotoilustracijų. Mažai atsižvelgiama, išskyrus Janą Bulhaką, kad Lietuvos fotožurnalistikos istorijai priklauso ir leidiniai, ėję Lietuvos teritorijoje ne lietuvių kalba. Be to, lenkų ir rusų žurnalai ir laikraščiai taip pat spausdino Lietuvos fotografų darbus. Užsienio fotografijos istorija, ypač vokiška fotožurnalistikos istorija „Kiosk“¹⁹ fotožurnalistikos prieštakas mato nuo pirmojo dagerotipo atsiradimo, kai tik mėginama įamžinti įvykį, įvykių seką ar socialinio gyvenimo sceną (pagal dabartinę fotožurnalistikos žanrų klasifikaciją tai atitiktų fotoreportažą ir gyvenimo („life“) fotografiją). Socialinis portretas irgi priskirtinas šiai sričiai. Tačiau „ankstyvoji fotografija turėjo techninių sunkumų, kai reikėjo dokumentuoti faktus, parodyti jų priežastis, atvaizduoti konfliktą“²⁰.

Vienas pirmųjų L. J. Dagero dagerotipų iš Paryžiaus gatvės su vos įžiūrimu žmogumi jau artimas fotožurnalistikos paskirčiai – informuoti vaizdu apie gatvės gyvenimą. Lietuviškoje „Dagerotipų“ knygoje rasime tik portretus, tačiau jie irgi vaidino tam tikrą socialinę ir komunikacinę funkciją. Fotografijoje yra Vilniaus gyvenimo scenų, panašių į L. Dagero.

Tai, ką užsienis jau sugebėjo pagauti dagerotipuose – H. Biow²¹ nufotografuoti gaisro Hamburge griuvėsiai (1842 m.), Lietuva, kad ir porą dešimtmečių vėliau, fiksavo fotografijose (J. Čechavičiaus – gaisras Vilniuje, J. Hiksa – gaisras Nicoje). Prancūzas Ch. Marville skubėjo užfiksuoti senas, siauras Paryžiaus gatveles, kurias Napoleonas III ruošėsi rekonstruoti ir atnaujinti miesto vaizdą. J. Čechavičius Vilniuje įamžino bažnyčių, istorinių pastatų niokojimą ir carinę Vilniaus pertvarką. 1848 m. prancūzai dagerotipuose įamžino revoliucijos barikadas ir gatvių mūšius. Lietuvoje kol kas neaptikta ko panašaus iš 1831 m. ar 1863 m. sukilimų. Piešiniai, tapybos darbai – kas kita. Iš fotografijos žinome tik portretus ir fotografų persekiojimus po 1863 m. sukilimo. Apskritai, „apie 1850 metus fotografijų paklausa skatino plėsti vaizdų gamybą ir pardavimą,

¹⁹ Lebeck Robert. Dewitz von Bodo Kiosk. A history of Photojournalism. – Vokietija, 2001, 328 p.

²⁰ Marien M.W. – p. 46

²¹ Ten pat, p. 79

ypač – individualių portretų. Mokslo vaizdų ir pirmųjų fotožurnalistikos pasiekimų²².

Užsienio fotografai jau fiksavo pilietinį karą JAV ir Krymo karą Europoje. Karas ilgam tapo viena pagrindinių, pavojingiausių cenzūros prasme ir fotografų žūtimis temų. Kaip tik Paulius Normantas Budapešte 2004 m. išleido knygą „Karai ir taika“, skirtą vieno garsiausių fotožurnalistų – Kornelio Kapos (Andreo Friedmann'o) atminimui (kuris žuvo Indokinijoje 1954 m.).

2

Vieni įvykinės fotožurnalistikos pradžia fotografijoje laiko gaisrus ir kitas nelaimes (į karo lauką išsiruosta kiek vėliau), kiti, pvz., knygos „Kioskas“ („Fotožurnalistikos istorija“) autoriai R. Lebeckas ir R. von Dewitz'as – naująją komunikaciją – geležinkelių tiesimą. 1845 m. vokiečių savaitraštyje „Iliustruotas laikraštis“ („Illustrierte Zeitung“) išspausdintas raizinytis pagal F. Stelzverio fotografiją apie geležinkelio stoties statybą Altonoje. Vilniuje geležinkelio tunelio kasimą užfiksavo A. Korzonas, beje, irgi skelbęs savo fotografijas raizininiais lenkų „Iliustruotame savaitraštyje“ („Tygodnik illustrowany“) 1860–1865 m. Pats naujausias atradimas – geležinkelio tiesimas Kaune. Dainius Junevičius Ispanijoje surado visiškai iki tol nežinomą Rorbacho fotoalbumą, kuriame yra pačios seniausios Kauno fotografijos.

Geležinkelio tiesimas buvo dar didesnis įvykis JAV. 1869 m. čia buvo išleistas specialus šia tema A. Gardnerio fotoalbumas. Tą patį padarė ir A. J. Russellas. Ką reiškė kinui traukinio atvažiavimas viename pirmųjų brolių A. ir L. Lumières filmų 1895 m. – visiems žinoma ir gausybė filmų šia tema sukurta. Pati fotografija irgi pirmiausia suvokiama kaip nauja komunikacijos priemonė. Fotožurnalistikos požiūriu svarbūs du momentai: fotografijos originalas ir galutinis produktas – spauda. Kartais tas kelias, ir XIX a., ir dabar būna ilgas. Ir tada, ir dabar – svarbios technologinės priežastys. Bet kartais lemia ir kitos – politinės, kultūrinės ar grynai asmeniškios. Kitaip nesistebėtume, kodėl garsūs Lietuvos fotoreportažininkai Antanas Sutkus ir Algimantas Kunčius tik prieš kelis metus atvėrė sovietinio meto savo archyvus ir ištraukė į dienos šviesą pritrenkiančius

²² Frizot M. – 365 p.

tikroviškumu banalios sovietinės kasdienybės fotoreportažus, ir būtent iš to meto, kada jie dirbo spaudoje.

Didžiausia problema XIX a. – kada pripažinti fotožurnalistikos pradžią? Ar tada, kai fotografija raižinių pavidalu atėjo į pirmuosius iliustruotus savaitraščius: „Iliustruotos Londono naujienos“ („Illustrated London news“ – 1842), „Iliustracija“ („L'illustration“ – 1843), „Iliustruotas laikraštis“ (1843), „Pappers Weekly“ (JAV, 1857 m.) „Всемирная иллюстрация“ (Rusija, 1869). Ar tada, kai G.Meisenbachas išrado rasterį ir fotografija tiesiai keliavo į spaudos puslapius?

Dabar linkstama ir raižinių etapą iki 1884 m. (sąlyginai, nes toliau abu būdai – piešinys ir fotografija konkuravo greta) laikyti ir fotožurnalistikos pradžia. Tada prie minėtų leidinių reiktų pridurti 1860 m. pradėjusį eiti lenkų „Iliustruotą savaitraštį“ („Tygodnik illustrowany“), kuriame, palyginti, daug Vilniaus vaizdų, bet 1864 m. Nr. 255 yra ir tiltas per Nemuną su garvežiu, o 1883 m. Nr. 29 – grafo B. Tiškevičiaus fotografijos iš Afrikos pervestos į raižinius. Tai bus, greta J. Hiksos, pirmasis mūsų fotografas, aplankęs su fotoaparatu tokius tolimus kraštus. Nuo 1867 m. leidžiamas lenkų savaitraštis „Varpos“ („Kłosy“) (1890 m. vėl susijungęs su „Iliustruotu savaitraščiu“), kuriame 1871 m. randame traukinio prie Šiaulių vaizdą, o 1879 m. Šiaulių žemės ūkio parodos vaizdų (teminis fotoreportažas!) pagal A.Strauso fotografijas. XX a. pradžioje kūrėsi pirmosios cinkografijos Vilniuje ir į ką tik atgimusią lietuvišką spaudą fotografija skynėsi kelią labai sunkiai.

Atsiradusi dienraštyje „Vilniaus žinios“ 1904 m., jos vėliau mažėja ir... nutrūksta. Savaitraštyje „Lietuvos ūkininkas“ jos itin pagausėja nuo 1913–1915 m., panašiai ir žurnale „Varpas“. Ir užsienio dienraščiuose fotografija pasirodė vėliau, negu iliustruotuose savaitraščiuose ir mėnraščiuose. „New York Tribune“ pirmąją fotografiją įdėjo 1897 m., „Chicago Tribune“ – 1900 m. „Dauguma Amerikos dienraščių nuosekliai pasekė šiuo pavyzdžiu 1900–1914 m.“²³

Vilniaus lenkų spauda fotožurnalistikos požiūriu buvo toliau pažengusi ir užsienio pavyzdžiu leido iliustruotus savaitraščius arba priedus prie dienraščių. 1902 m. pasirodė „Lietuvos kurjerio“ („Kurjer litewski“), priedas „Iliustruotas gyvenimas“ („Życie illustrowane“), kuris 1908 m. surengė pirmąjį fotokonkursą – istorijos paminklai, kaimo gyvenimas,

²³ Frizot M., 365 p.

gamta, žmonių tipai – Lietuvos teritorijoje. Jį laimėjo J. Bulhakas, vėliau tapęs vienu žymiausių Vilniaus fotografų. 1911 m. pradėtas leisti dar vienas savaitraštis „Iliustruotos naujienos“ („Wiadomości illustrowane“), kuriame spausdinamos J. Bulhako, A. Jurašaičio ir kitų autorių fotografijos; šitaip spaudoje vis tvirčiau įteisinama ir autorystė greta visiškai anonimiškų fotografijų. Tiesa, Lietuvoje autoriai – visi ne fotožurnalistai mėgėjai (P. Mašiotas) ar iš fotoateljė (J. Hermanovičiaus foto).

Iš lietuviškų savaitinių leidinių fotografijų gausa ir kokybe išsiskiria Marijampolėje ėjęs „Šaltinis“, spausdinęs daug nuotraukų iš kaimo gyvenimo, religinių apeigų ir švenčių. Kiek vėliau atsiranda mėnraštis „Varpas“, su puikios kokybės fotografiniais viršeliais, kurių autorius dažniausiai J. Strazdas. Vėliau šią tradiciją lyg ir tęsė „Naujoji Romuva“²⁴. Etnografinė fotografija suklestėjo XIX a. Septintajame – aštuntajame dešimtmetyje. 1867 m. Maskvoje įvyko etnografinė paroda. Vokietis C. Dammann 1877 m. išleido 600 fotografijų albumą „Įvairių pasaulio tautų etnologinė fotografijos galerija“ („Ethnological photographic gallery of the various races of man“). Anglijoje pasirodė fotoknygos su tekstais – „Indijos žmonės“ (1868–1875m.). Lietuvoje aktyviau šia dokumentine fotografija imamasi domėtis XIX a. pabaigoje, pvz., P. Višinskio kaimo tipų ir gyvenimo fotografijos. Jo ir kitų žinomų ir nežinomų autorių fotografijos reprezentavo Lietuvos gyvenimą pasaulinėje 1900 m. parodoje Paryžiuje, kur, beje, buvo gerai atspindėta ir lietuviškos spaudos situacija, parodyti laikraščiai, leidžiami užsienyje.

XX a. pradžioje etnografinėi temai atgijusioje Lietuvos spaudoje skiriama vis daugiau dėmesio. XIX a. vyravo Vilniaus, kiek mažiau Kauno ir jų apylinkių fotografija, o XX a. pradžioje šios miesto ir kaimo temos pamažu išsilygina. Tam didelės įtakos turėjo lietuvių nacionalinio išsivadavimo idėjos ir smarkiai besiplėtojanti, sava spauda. Anglas B. Stonesas, 1897 m. įkūręs Nacionalinę fotografinės dokumentacijos draugiją, rašė: „Kiekvienas kaimas turi savo istoriją, kurią fotoaparatas gali išsaugoti“.²⁵ Tik XX a. pab. – XXI a. pradžioje Lietuvoje atsirado ir supratimas, kokia svarbi ši mintis, ir galimybės ją realizuoti gausiai leidžiamose valsčių, miestelių, kaimų, parapijų ir net šeimų istorijose. Sugrįžta į istoriją ir „bajoriškoji“ Lietuvos fotografijos linija, itin ryški XX a. pradžios iliust-

²⁴ Naujosios Romuvos fotografija. Sudarytojas A. Vaišnys. T.1. V., 2007.

²⁵ Sontag S. Apie fotografiją. – Vilnius, Baltos lankos, 1999, 65 p.

truotuose lenkų žurnaluose „Zemė“ („Ziemia“), „Iliustruotas kaimas“ („Wieś illustrowana“), kur buvo daug J. Bulhako, J. Przewdzieckio, S. Plater Zbyrko, net V. Starevičiaus lietuviškų motyvų.

Savų iliustruotų savaitraščių sulaukėme tik po 1918 m. – „Atspindžiai“, „Krivulė“, „Iliustruotoji Lietuva“, „Naujas žodis“. Bet iki jų dar buvo Lietuvoje – kad ir kaip būtų keista – ir vokiškasis fotožurnalistikos periodas. Mat vokiečiai leido „Vilniaus laikraščio“ („Wilnaer Zeitung“) ir „10-osios armijos laikraštis“ („Zeitung der 10-s Armee“), iliustruotus savaitinius priedus „Vaizdų apžvalga“ („Bilderschau“) ir „Švyturys“ („Scheinwerfer“). „Vokiečiai suplanavo siųsti spaudos fotografus į frontą ir priskirti generaliniam štabui. Tai buvo ne tik fotožurnalistai, bet ir batalinių scenų piešėjai. Deja, jie niekada nepasiekė tikrojo fronto, bet aprūpindavo vokiškų leidinių redakcijas fotografijomis iš gyvenimo šiapus fronto“ („Kiosk“)²⁶. Todėl ir atsiranda tuose prieduose tikri fotoreportažai (tekstas plius nuotraukų seka) iš gamyklų, turgų, kaimo darbų, sporto, net kultūros įvykių – parodos ir koncertai. Itin vykę fotografiškai viršeliai. Pirmieji į fotografinį viršelį perėjo amerikiečiai 1902 m. savaitraštyje „Lesliés weekly“, kiti dar ilgai laikėsi piešimo. Jiems panaudojamos J. Bulhako fotografijos. Yra A. Jurašaičio, S. Fleury ir kitų Vilniaus fotografų darbų. Į karo pabaigą – geografiškai plečiasi iki visos Europos, atsiranda ir kariškų vaizdelių. Bet ne tokių žiaurių, kaip XX a. pradžioje iš kitų karų ir žudynių.

Aktuali iki šiandien lieka fotožurnalistikos etikos problema. Anglijoje buvo uždrausta fotografuoti lavonus ir žudynes. Kartu matome, kad karo fotografija vėliau cenzūruojama ir vis plačiau panaudojama propagandai: savi tik laimi, o priešai – tik pralaimi.

Lietuviškos fotožurnalistikos tapsmas buvo užtrukęs dėl itin ilgo lietuviškos spaudos uždraudimo. Bet fotografija Lietuvoje, palyginti su kitais kraštais, plėtojosi kūrybingai, turime daug talentingų XIX a. – XX a. pradžios Lietuvoje dirbusių ir įnešusių indėlį į Lietuvos kultūrą fotografų. M. Frizot pažymi, kad ir užsienyje fotožurnalistikos pradžia nebuvo paprasta: „Devynioliktasis amžius niekada neprarado nuostabos, kokios didžiulės iliustracinės fotografijos galimybės ir kaip palaiptiui jos išryškėja, tačiau tuo pat metu fotografija jautėsi sąlygiškai bejėgė negalėdama tos nuostabos realizuoti konkrečiai“.²⁷

²⁶ Lebeck R., Dewitz von B. – p.24

²⁷ Frizot M. – p.25

Į Lietuvos fotožurnalistikos pradžių žvelgdami atidžiau ir naujoviškiau, rasime ir kitokių, čia dar nesuminėtų šaltinių (pvz., JAV lietuvių spauda, Mažosios Lietuvos spauda, Rygos lietuvių spauda ir pan.), rasime ir darbo ateityje.

Išvados

1. Fotožurnalistika lietuvių periodikoje atsiranda, kai atšaukiamas spaudos draudimas.
2. Įvykinė Lietuvos fotografija plėtojosi tolygiai su kitų tautų viešosios informacijos raida.
3. Lietuvių fotožurnalistikos raida, tematika Europos kontekste nepakankamai ištirta.
4. Fotožurnalistikos etika yra svarbi ir tyrinėtina tiek istoriniu, tiek aktuali aspektu.

The Beginning of Lithuanian Photo-Journalism in a European Context

Summary

The author scrutinizes the very beginnings of photo-journalism in Lithuania. The article takes into account that the first author to make such an endeavor was Virginijus Juodakis in his book, *The History of Lithuanian Photography* (NB: until 1945), where Juodakis similarly examined the evolution of photography in Lithuania. Within this earlier work, photo-journalism was analyzed, being briefly noted as one of photography's developing sub-disciplines.

The author of this work is well aware that during the last decades of the 20th century, many new books on the history of photography as well as scientific research could be found in Lithuania.

The author suggests analyzing the parallels with the evolution of European photography and to answer the following questions: 1) Where is the beginning of photo-journalism? 2) How has photo-journalism come to be in the press and in which segments of the press has it best developed its potentials.

The author analyzes how already in the earlier part of the 19th cen-

tury, foreigners managed to capture events in daguerreotypes (e.g. H. Biow's photograph of the ruins of fire in Hamburg (1842); several decades later were such images caught in Lithuania – a fire in Vilnius by J. Czechowicz and a fire in Nice by J. Hicksa.) The Frenchman, C. Marville, rushed to capture scenes – the small, narrow streets of Paris – which then were to undergo reconstruction as Napoleon III renewed the city's image. J. Czechowicz immortalized Vilnius churches, the city's historical buildings left to waste as well as tsarist reconstruction of the city. The French captured the street fighting and barricades of the Revolution of 1848. Similar circumstances did not yet occur in Lithuania during the Uprisings of 1831 and 1848.

The first occurrences of photo-journalism in photography handled such topics as fires and other unfortunate disasters (the battlefield was a topic taken up some time later), as well as other themes, e.g. the authors of the book, Kiosk, R. Lebeck and R. von Dewitz, took up modern transportation – the building of the railroads. In 1845, a sketch of the construction of the Altona Railroad Station based on F. Stelzver's photographs was printed in the German weekly paper, *Illustrierte Zeitung*. The construction of a railroad tunnel in Vilnius was captured by A. Korzon, photographs which incidentally were also published as sketches (*Tygodnik illustrowany*; 1860–1865). By far, the greatest discovery were photographs of the construction of the railroad in Kaunas. Dainius Junevičius. Unknown till then, a Rorbach photo album was found in Spain, which included Kaunas's oldest photographs.

The greatest problem that plagues the field is what may be accepted as the beginning of photo-journalism?

Nowadays, it is thought that the era of sketches lasted until 1884 (albeit, conditionally since afterwards both forms – drawing and photography – competed one aside the other). This date is considered the beginning of photo-journalism. The first zincographies in Vilnius were established in the early 20th century; according to the author, photography made it way very slowly and only with difficulty into the nascent Lithuanian press. From all the weekly Lithuanian newspapers the author gives attention to one published newspaper “*Šaltinis*” [The Spring] in Marijampolė based on the quantity and quality of its photographs.

In the article, the author emphasizes the current problem in ethics within the field of photo-journalism. The formation of Lithuanian photo-

journalism was rather drawn out because of a long-standing ban on the Lithuanian press. However, Lithuanian photography developed rather creatively when compared to other countries': we have many a talented photographer from the 19th century to the early 20th century who has contributed to Lithuania and its culture.

As we take time to make a careful overview of the beginning of Lithuanian photo-journalism, we also find other sources not mentioned in the article (e.g. U.S. Lithuania press, the press of Lithuania Minor (East Prussia/Kaliningrad), Riga's Lithuanian Press, etc.)